

نه منستی نینته رناشنال خاوه ندریټی له كورده كانی روژه لات دهكات

نیران: كوتایي بهه لاواردنی كه مایه تی كورد بهین

ریځخراوی لیټورورنی نینونه ته ویی له راپورتیگی نویدا، كه روژي ۳۰ ته موزمبلاو كرایه وه، رایگه یاندوه كه حكومه تی نیران نهركی خوی له مهر بهرگریكردن له هه لاواردن و دستدریژيكرندن سهر مافه كانی مروژي هاولاتیانی كوردی خوی، به تاییهت ژنان، به جی نه هیناوه. ریځخراوه كه هه روه ها ترسی خوی سه باره ته به پوره سندنی سهر كوتی كورده كان، به تاییهت داکو كیکارانی مافی مروژف دهربرپوه.

راپورته كه دهست نیشانی هه ندیك نمونه له هه لاواردنی ثابینی و فهرهنگی كوردان دهكات له نیران، كه ژماره یان به ۱۲ ملیون كس دهقه بلیندری و سه دا ۱۵ دانیشووانی ولاته كه پینكیدن. راپورته كه تیشك دهخاته سهر كاروباری پیوه ندیدار به خانوبه ره، په روه رده، و ئیش و كار و دامه زران، هه روه ها داکو كیکارانی مافه كانی مروژف و چالاكانی به شی میدیا، كه به هه هوی دهنگه رزكردنه وه یانه وه دهكونه بهر په لامار.

نه منستی نوسویوه تی: "یاسای بنه رتی نیران، له به رانه ر قانوندا مافی په كسانی داوه ته هه موو نیرانیه كه. به لام، وهك راپورته كه تی نومه دهریده خات، نه وه بز كوردی نیران راست نییه." ریځخراوی لیټورورنی نینونه ته ویی هه روه ها دهلیت "حكومه تی نیران هه نكاری پیویستی بز له ناو بردنی هه لاواردن، یا كوتاییه نیران به بازنه تی توندوتیژيكردن دژ به ژنان و سزادانی سه به بكارانی كار هه، هه لنه هیناوه ته وه."

راپورته كه جه ختی دهكات وه كه "ژنانی كورد له پیناو سه لماندنی مافه كانی خویاندا روپه پرووی دوو جار خه بات بوونه ته وه- وهك نه ندامانی كه مایه تیبه کی قهومی په راویز كراو و وهك ژن له كومه لگایه كدا كه له زورینه خویدا باوك سالارانه یه. هرچی ژنان و كچان بربره ی پشتی چالاكی تابوروی ناوچه كور دنشینه كان پيك

دهینن، بز پشت گویخستنی مافه كانی مروژفیان په پیره وه توند و تیژه كومه لایه تیبه كان ره چاوده كړین." نه منستی پینواپه كه "بوونی نه وه په پیره وانه واتای نه وه ده خشیته كه بز كاربه دهستانی حكومهت نه ستمه لیكولینه وه له مهر نایه كسانی په روه رده ی كچان، به میزدانی پینشوخت و به زوره ملی، هه روه ها توندوتیژی ناومال دژ به كچان و ژنانی كورد- و نه نجامه گپوه و گرانه كانی به شیک له وه دستدریژیانه، وهك "كوشستی نامووسی" و خوكوژی بكن." دوبره ی دهكات وه كه "ژنانی كورد روژانه ده بنه قوربانی زه برورهنك، و له لایه ن كاربه دهستانی حكومی، تاقم و تاكه كه س، به نه ندامانی بنه ماله یانه وه روپه پرووی هه لاواردن ده بنه وه. نهركی سه رشانی دهسه لانداریه تی نیرانه بزوتونا كرنی توندوتیژی دژ به ژنان، چ له مال و چ له ناو كومه لگا، هه مووه ولیکی پیویستی ته رخان بكات، به لام نه كاره ناكهن." راپورته كه له دهستدریژيكرندن سهر مافه كانی مروژف كه مایه تی

تورکیادا هیژشکاری دهكات. علی هیده ریان و فهرهاد وه کیلی هه روه ها ۱۰ سال زیندانیان بزبراهه ته وه به روالهت بز تزدویكردنی به لگه نامه. به گویزه ی یاسای نیران، ده بی پیش تیعدم نه و زیندانه ش بکیشن."

به گویزه ی هه والی چالاكانی مافی مروژف له نیران، كاتی دهسه لانداری زیندانی "ره جای شه هر" له ئوستانی تاران بریاری دادگای بهرزیان به فهرزاد كه مانگه ر، ماموستایه کی ۳۲ ساله، راگه یاندوه، لییان خواستوه نامه یهك بنووسیته و داوی لیټورورن بكات. ناوبراو نه وه داوه ته داوه، چونكو واتای نه وه ده بو كه پی له تاوان بنیت، له كاتیکدا هه میشه رده ی نه وه ی كروته وه كه تاوانیكي كریبیت. دادگای بهر ز له روژی ۱۱ جولایدا قهراری تیعدمه كه ی پشتراست كرده وه، واته قهراره كه دهگونجیت هه موو كاتیک به ریوه بیریت.

* له مانگی مه ئه مسالدا لقی ۱۵ دادگای شوژش له تاران ۱۱ سال زیندانی بز محمه مد سدیق كه بو دوه ند بریبه وه. نه وه ش به روالهت پیکه اتوه له ۱۰ سال زیندان بز "كرده وه دژ به ناسایشی ده ولت به هوی دامه زراندن ریځخراوه ی مافی مروژفی كوردستان (HROK)" وه، و سالیكیش زیندان بز "پروپاگهنده ی دژ به نیرام". قهراره كه به شوین دانیشتی دادگایه کی داخراودا دهرچو. لیټورورنی نینونه ته ویی محمه مد سدیق كه بو دوه ند وهك زیندانی بیروباوهر دناسیت كه ته نیا به هوی به ریوه بردنی ناشتیخوزانه ی مافه كانی خوی له مهر نازادی به یان و نه جومه ن وا زیندانی كراوه و نه و تومه تش وا دروا ته پالی، هوی سیاسی هه بووه.

نه و مافانه به ناشكرا له لایه ن ریكه وتننامه ی نینونه ته وه یی سه باره ته به مافه مه دهنی و سیاسییه كان (ICCPR) "وه ره وا بینراوه، ریكه وتننامه یهك كه نیرانیش نه ندامیه تی. * خویندكاری سایكولوژی هانا عه بدی، روژی ۴ نوقه میری ۲۰۰۷ له مالی باوه گه رده ی له شاری سنه گپرا و ماوه ی ۲ مانگ به بی چاوپیکه وتن ده سته سه ركرا. له مانگی جوونی نه مسالدا پینچ سال زیندانیان بز بریبه وه كه ده بی له شاره بدی و له شاری "گرمی" نازره یاجانی روژه لات له سهر سنووری كوماری نازره یاجان بکیشیت. به گویزه ی قسه ی پاریزه رده كه ی، لقی دووه می دادگای شوژشی سنه، نه وه به ناوی "گوبونه وه و پیلاندانان بز تاوانكردنی دژ به ناسایشی نه ته وه یی" مه حكومو كرد. ناوبراو نه ندامی ریځخراوه ی "خه بات بز په كسانی" به، كه ریځخراویکی تازه هه نكاری مافه كانی ژنانی نیرانه و خوازیاری كوتاییه نیران به هه لاواردنی به یاسای كراوی ژنان له نیرانه. لیټورورنی نینونه ته ویی هانا عه بدی به زیندانییه کی بیروباوهر دناسیت كه ته نیا بز به ریوه بردنی ناشتیخوزانه ی مافه كانی خوی له مهر نازادی به یان و نه جومه ن وا زیندانی كراوه و نه و تومه تش وا دروا ته پالی، هوی سیاسی هه بووه.

ریځخراوه كه هه ر له راپورته یدا ناماژه به وه دهكات كه: "نیمه به جیددی له دهسه لانداریه تی نیران ده خوازیان له پیناو كوتاییه نیران به هه موو چه شنه هه لاواردن و زه برورهنكی دژ به مافه كانی مروژف، كه كورد و له راستیدا هه موو كه مایه تیبه كانی نیران روپه پرووی بوونه ته وه، هه نكاری خیزا و بهرچاوه هیلیته وه."

ریځخراوی لیټورورنی نینونه ته ویی پیشتر گلیك سه رنج و كه یسی ناو نه ام راپورته ی به دهسته لانداریه تی نیران راگه یاندوه، به لام وه لامی به ریو جی و هرنه كرتزه وه. نه وان گلیك به ده كمن وه لامی ریځخراوه كه یان داوه ته وه و له ماوه ی ۲۸ سالی راپوردوودا موله تیان به و ریځخراوه نه داوه بچیت نیران و له مافه كانی مروژف بکولیته وه.

تیبینی: ریځخراوی مافی مروژفی كوردستان وه ریگپراوه

سهرنجیك له سهر نارایش و جوانكاری پیاوان

راوهستانی میشك چاوه پروانی

هاوسه ری سیگار كیش دهكات

جانناری جوانكاری و نارایشكردن له مل بكن. نه گهر راستی بلین ماوه ی چند سالیك ده بی له نیو لاوانی كوردستانیشدا دپارده ی نارایشكردن و جوانكاری دهستی پیکردوه، ئیستا نارایشگه كانی كوردستان بازاریان گهرمتره، هه ندیك له گه نجان شهرم له نارایشكردن ناكهن و دهرپرسن: باشه ژن و پیاو هه ردوویان مروژف نین؟ نه ی باشه بزوی ژن بتوانی نارایش بكات و نارایش نه كات و سیمای خوی جوان نه كات؟

ثایا نه گهر پیډاویستیه كانی نارایشكردن و جوانكاری پیاوان له بهریتانیا خرایه بازاره وه، لاوانی كوردستانیش چاویان لی دهكهن و بازاری نه و جزره بهرهمانه گهرم دهكهن یان نا؟؟ له وانه ی زوریك بلین به لی، به لام من پیموایه كه پاكخوایتی و نارایشكردن جیاوازی زوریان له نیواندا هه یه، پاكخوایتی ته ندروستی مروژف باش دهكات، نارایشكردن زبانی پینده گه یه نی، به لام با چاوه پروان بین و بزنانین چون ده بی!!

كامهران سه رسام

خویان ته رخان بكن؟! ثایا پیاوایش نامادهن كه به یانین زوو له خه وه لیستن و خویان نارایش بكن؟! ثایا ناماده بی نه و هیان تیده یه كه سات به سات بچنه به ردم ناویته و نارایشه كانی خویان توخ بكنه وه؟! ثایا پیاوان نامادهن كه هیلی بروو سه رچاویان بكن و كزیمی بریقه دار به كاربهنین و لیوه كانیان بریسیكنیته؟! له لایه کی دیکه وه هه ندیك له وانه ی كه پیشناری بهرهم هیان پیډاویستی نارایش و جوانكاری پیاوانی كوردوه، پیناویه كه بازاراری گهرم ده بی، پیاوان،

دوی نه وه ی كومپانیایه كانی بهرهمه نیانی نارایشی ژنان سه ركه وتتی گه وریان به دهست هیتاو قازانجی زوریان كرد، ئیتر بیر له وه دهكهنه وه كه پیاوایش به ره و بواوی نارایشكردن رابكیشن و قازانجیان لیكهن. هه لبت نه مه ش دوی راپرسیك دهست پیکراوه و تییدا دهركه وتوه كه زوریك له پیاوان خه زیان له نارایش كرنه وه دیانه وی سیمای خویان به ریكویكتر پیشان بدن. له م داویانه دا هه ندیك له بلاو كراوه كانی ولاتی بهریتانیا ناشكرایان كرد كه له داهاتوویکی نزیكدا كه لوپهل و پیډاویستی جوانكاری و نارایشكردن پیاوایش دهكه ویته وه بازاره وه، زوربه شیان بهرهمه می نه و كومپانیایه ن كه پیډاویستی نارایشی ژنانه یان مسوگه ركردوه و بازاریان گهرم كردوه.

پیډاویستیه كانی نارایشی پیاوان كه بهرهم هیتران، وهك نه وانه ی ژنان وان، بز ریكخستنی برؤ، رهنگرنی قز، چاو، تیشكده ووه ی لیو، پزدره و دیان بهرهمه می جوانكاری دیکه كه له وانه یه پیاوان پیشوازیان لیكهن. هه رچه نده فروشیاران و كومپانیایه كانی نازان كه ثایا پیاوانی بهریتانیا نامادهن كه روژانه چند ساتیک خویان بز نارایشكردن

پزیشكیدا مانه وه. دهركه وت كه دووكه لی سیگار مه ترسی روهستانی میشك گه ورت تر دهكات وه، به لام گلایموز جه ختی كروته وه كه دووكه لی سیگار كاریگه ری زورتی له سه ر هاوسه راندا هه یه، نه وانه ی له نیو مال و له ته نیش هاوسه ره كانیاندا سیگار دهكیشن، زیان به خشترن و هاوسه ره كانیان دووچارای روهستانی میشك دهكهنه وه، به لام نه وانه ی له دهره وه سیگار دهكیشن و دووكه له كه یان دهرخواردی هاوسه ره كانیان نادهن، هاوسه ره كانیان كه م زیانترن، كه چی مه ترسی روهستانی میشك وازیان لپناهیی و له هه ر چركه یه كدا له وانه یه په کی بخت وژیانی لی بسیتی.

له لایه کی دیکه شه وه نالوده كرن و شیرپه نجه ی بزیه كانی هه ناسه و نه خزشی دل له لای نه وانه زورتره كه هاوسه ره كانیان له نزیك نه وانه وه سیگار دهكیشن، به تاییه تیش نه وانه ی له ژووری نوستن سیگار دهكیشن زبانیکی گه ورت به هاوسه رو منداله كانیان دهكه یه نن و مه ترسی روهستانی میشك زیاتر دهكهن.

سامان حه ده دنه مین

له لیكولینه وه یه کی پزیشكیدا كه له نه مریکا نه نجام دروا، دهركه وتوه كه نه وانه ی سیگار ناكیشن و هاوسه ری سیگار كیشیان هه یه، به ریژه یه کی یه كچار زور دووچارای روهستانی میشك ده بن. به گویزه ی نه و لیكولینه وه یه، نه وانه ی كه هه رگیز سیگاریان نه كیشاوه، به لام هاوسه ره كانیان سیگار دهكیشن به ریژه ی ۴۲% دووچارای روهستانی میشك ده بن، به لام نه وانه ی پیشتر سیگاریان كیشاوه و هاوسه ریپیان له گه ل سیگار كیشیان پیکه پناوه به ریژه ی ۷۲% دووچارای روهستانی میشك ده بن، نه مه ش ریژه یه کی یه كچار به رزه وه هه رگیز پیشینی بز نه كرابوو.

ماریا گلایموز له زانستگه ی ته ندروستی كشتی هارواد له بوستن وزانستگه ی كولمبیا له نیویورك كه سه رپه رشتی نه و لیكولینه وه یه ی كردوه، ده لی: "وازه نیان له سیگار سوود به خو و به كه سانه ش دهكه یه نی كه هاوژیان و له مالیکدا به یه كه وه ده ژین" له و لیكولینه وه یه دا شازده هه زارو ۲۵۰ كه سی ته من په نجا سال به دواوچوونیان له گه لدا كراو بز ماوه ی نژ سال له ژیر چاودیری